

ความหลากหลายระดับชนิดของพืชและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณ

รอบอาคารปฏิบัติการพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

Diversity of Plant Species and Utilization in the Botanical Building area, Faculty of Science, Thaksin University, Phatthalung Campus

มานี แก้วชนิด^{1*} ณัฐยานัน ฟาน เบม¹ และปวีณา แก้วอุบล¹

Manee Kaewchanid^{1*} Natthaya Van Beem¹ and Paveena Kaewubon¹

บทคัดย่อ

ความหลากหลายระดับชนิดของพืชและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณรอบอาคารปฏิบัติการพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลพรรณไม้เพื่อการพัฒนาาระบบสารสนเทศพรรณไม้คณะวิทยาศาสตร์ โดยสำรวจร่วมกับหมอพื้นบ้าน และตรวจสอบความหลากหลายทางอนุกรมวิธานพืช ผลการศึกษาพบพืช 73 ชนิด 45 วงศ์ แบ่งเป็นกลุ่มเฟิน (ferns) และกลุ่มไถ่เคียงเฟิน 8 ชนิด 6 วงศ์ กลุ่มเมล็ดเปลือย (Gymnosperms) 1 ชนิด 1 วงศ์ กลุ่มพืชดอก (Angiosperms) 64 ชนิด 38 วงศ์ โดยวงศ์ที่พบมากคือ วงศ์เหงือกปลาหมอ (Acanthaceae) วงศ์บอน (Araceae) วงศ์ละ 5 ชนิด รองลงมาวงศ์เปล้า (Euphorbiaceae) วงศ์ตีนเป็ด (Apocynaceae) วงศ์ชมพู (Myrtaceae) และวงศ์กระต่ายไม้ (Polypodiaceae) วงศ์ละ 3 ชนิด จัดกลุ่มตามลักษณะวิสัยเป็น 6 ประเภทคือ ไม้ล้มลุก 23 ชนิด (31.50 เปอร์เซ็นต์) รองลงมา ไม้พุ่ม 19 ชนิด (26.03 เปอร์เซ็นต์) ไม้เลื้อยหรือไม้เถา 14 ชนิด (19.18 เปอร์เซ็นต์) ไม้ต้น 10 ชนิด (13.70 เปอร์เซ็นต์) ไม้อิงอาศัย 6 ชนิด (8.22 เปอร์เซ็นต์) ปาล์ม 1 ชนิด (1.37 เปอร์เซ็นต์) จัดกลุ่มพืชตามลักษณะการใช้ประโยชน์ได้ 4 กลุ่ม คือพืชที่ปลูกเป็นไม้ประดับ 60 ชนิด รองลงมาเป็นพืชสมุนไพร 42 ชนิด เป็นพืชอาหาร 16 ชนิด และใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้และอื่น ๆ 8 ชนิด โดยพืชบางชนิดใช้ประโยชน์มากกว่า 1 ด้าน คือด้านสมุนไพรกับไม้ประดับ 18 ชนิด ด้านสมุนไพรกับอาหาร ด้านสมุนไพรกับเครื่องใช้ อย่างละ 3 ชนิด และใช้เป็นอาหารกับไม้ประดับ 1 ชนิด

คำสำคัญ: ฐานข้อมูลพรรณไม้ ระบบสารสนเทศพรรณไม้ หมอพื้นบ้าน

¹ สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

* Corresponding author e-mail: manee3088.mk@gmail.com

Received: 29 April 2020, Revised: 13 July 2020, Accepted: 31 July 2020

Abstract

The objectives of the research; namely, diversity of plant species and utilization around the Botanical Building area, Faculty of Science, Thaksin University, Phatthalung Campus, the were to collect and manipulate plant database files for developing the flora information system of Faculty of Science. The observation was coordinated with the local Ethnobotany experts, queried some local plant names and utilization, and examined the plant taxonomy. The results found 73 species and 45 families: 8 species, 6 families of ferns and allies; 1 species, 1 family of Gymnosperms and 64 species, 38 families of Angiosperms. The most abundance of Angiosperm was Acanthaceae and Araceae. There were 5 species in each family. The second-most abundance were Euphorbiaceae, Apocynaceae, Myrtaceae and Polypodiaceae. There were 3 species in each family. There were 6 types of plant habitat, including, 23 species of herbs (31.50%), 19 species of shrubs (26.03%), 14 species of vines (19.18%), 10 species of trees (13.70%), 6 species of epiphytes (8.22%) and 1 species of palm (1.37%). The utilization of plants could be divided into 4 groups, including 60 species of ornamental plants, 42 species of medicinal plants, 16 species of food plants, and 8 species of implementing plants and others. Some plants were utilize in more than 1 group, including 18 species of medicinal and ornamental plants, 3 species of medicinal and food plants, 3 species of medicinal and implement plants and 1 species of food and ornamental plants.

Keywords: Plant database, Flora information system, Ethnobotany

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการศึกษาและสำรวจพรรณพืชของโครงการพรรณพฤกษชาติประเทศไทย (flora of Thailand project) พบว่าประเทศไทยมีพรรณไม้ประมาณ 11,000 ชนิด ซึ่งมีพรรณไม้ป่าที่ถูกนำมาปรับปรุงพันธุ์เป็นพืชเกษตรหลายชนิด ได้แก่ ธัญพืช ไม้ผล ผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ และสมุนไพร เป็นต้น สำหรับความหลากหลายของพืชสมุนไพรในประเทศไทยมีการกระจายทั่วทุกภาค ทั้งในป่าธรรมชาติที่อนุรักษ์ไว้และการปลูกขยายพันธุ์เพิ่มเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภค ซึ่งมีทั้งสมุนไพรพื้นบ้าน และสมุนไพรในครัวเรือน (สุนทร และคณะ, 2558) อีกทั้งที่ผ่านมา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการอนุรักษ์และปรับปรุงพันธุ์พืช เพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เช่น หุเรียน กล้วย และบัว ซึ่งรวบรวมไว้ในสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้มีการเผยแพร่ข้อมูลการจัดทำบัญชีรายการทรัพยากรชีวภาพและฐานข้อมูลบัญชีรายการทรัพยากรชีวภาพ เช่น พืชดอกพื้นเมือง พืช

วงศ์ชิงพันธุ์ป่า เฟิน และกล้วย รวมทั้งมีโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือ อพ.สธ. ซึ่งมีเป้าหมายพัฒนาบุคลากร ตลอดจน อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรพันธุ์กรรมพืช เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คนไทยจึงได้ดำเนินการจัดสร้าง ธนาคารพรรณพืช และงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนขึ้น (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561) อย่างไรก็ตามภูมินิเวศของพืชพรรณหรือป่าประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งมีกฎหมาย คัดกรองโดยเฉพาะ ดังนั้นแต่ละภูมินิเวศจึงถูกเก็บรักษาไว้อย่างมั่นคง ทั้งนี้พื้นที่สำคัญเพื่อการอนุรักษ์ พืชในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 102 แห่ง แต่จากข้อมูลสถิติของกรมป่าไม้ในปี พ.ศ. 2560 และ ข้อมูลสถิติ ปี พ.ศ. 2560 ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช พบว่าพืชพรรณหายากและพืช ที่ถูกคุกคามส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์เช่นเดียวกัน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวถูกคุกคามด้วยสาเหตุหลาย ประการ เช่น การลดลงของพื้นที่ป่า กิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาพื้นที่ด้านต่าง ๆ การเกษตร การเก็บพืชกินเงินจำนวน และถูกคุกคามด้วยพืชต่างถิ่นรุกราน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการดำเนินงาน การอนุรักษ์พืชในประเทศไทยโดยเป้าหมายหลักของกลยุทธ์คือการหยุดยั้งการสูญเสียความ หลากหลายของพันธุ์พืชที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ทั้งนี้ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และ เอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาได้มีการรวบรวมข้อมูล บทความ และการจัดทำข้อมูลทาง พฤกษศาสตร์ของพืช โดยมีการตีพิมพ์และแบ่งปันให้นักวิชาการ หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำข้อมูล ข่าวสาร หรือผลงานวิจัยไปพัฒนาต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ต่อไป (สำนัก นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จึงเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และการรวบรวมพรรณพืชโดยรวมสนองพระราชดำริ โครงการ อพ.สธ. มหาวิทยาลัยทักษิณ และให้การศึกษา ส่งเสริมความตระหนักเกี่ยวกับความ หลากหลายของพืชและบทบาทต่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน จึงได้ดำเนินการศึกษาสำรวจความ หลากหลายระดับชนิดของพรรณไม้ในพื้นที่โดยรอบอาคารปฏิบัติการคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลพรรณไม้สำหรับการ พัฒนาระบบสารสนเทศพรรณไม้คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง เพื่อการ เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา

บริเวณพื้นที่อาคารปฏิบัติการพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง (1,796.20 ตารางเมตร) มีลักษณะเดิมเป็นพื้นที่แปลงนา

2. การสำรวจและเก็บตัวอย่างพืช

ลงพื้นที่สำรวจชนิดพืชในพื้นที่ศึกษา บันทึกชื่อท้องถิ่นของพืชและการใช้ประโยชน์ โดย มีนายสวาท จันทร์แดง ซึ่งเป็นหมอฟันบ้านด้านสมุนไพรในจังหวัดพัทลุงและเป็นผู้มีประสบการณ์การ

ใช้ประโยชน์จากพืช ร่วมในการสำรวจและให้ข้อมูลชนิดพืชที่เรียกชื่อตามท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์ และเก็บตัวอย่างพืชมาจัดทำตัวอย่างพรรณไม้อัดแห้งเพื่อใช้เป็นตัวอย่างอ้างอิง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ศึกษาลักษณะทางสัณฐานวิทยา ค้นหาข้อมูลลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของพรรณไม้ที่มีในประเทศไทยจากฐานข้อมูลสารานุกรมพืชในประเทศไทย และค้นหารายชื่อพรรณไม้ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ของพืชแต่ละชนิดจากฐานข้อมูลชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (เต็ม, 2557)

3.2 จำแนกกลุ่มพืชเป็นกลุ่มเทอริโดไฟต์ (Pteridophytes) คือเฟินและกลุ่มพืชใกล้เคียงเฟิน กลุ่มเมล็ดเปลือย และกลุ่มพืชดอก ตามเกณฑ์ของก่องกานดา (2551) และจัดกลุ่มตามลักษณะวิสัย และการใช้ประโยชน์ของพืชจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความหลากหลายระดับชนิดของพืชและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณรอบอาคารปฏิบัติการพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ดำเนินการสำรวจร่วมกับหมอพื้นบ้านด้านสมุนไพร พบพืชจำนวน 73 ชนิด 45 วงศ์ (ตารางที่ 1) แบ่งพืชเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเฟิน (fern) และกลุ่มพืชใกล้เคียงเฟิน (fern allies) 6 วงศ์ 8 ชนิด คือ วงศ์ Pteridaceae ได้แก่ ปรงทะเล วงศ์นาคราช (Davalliaceae) ได้แก่ นาคราชเกล็ดสีน้ำตาล วงศ์ กระแตไต่ไม้ (Polypodiaceae) ได้แก่ เกล็ดนาคราชหรือกิบม้ามลม ชายผ้าสีดา กระแตไต่ไม้ วงศ์ ข้าหลวงหลังลาย (Aspeniaceae) ได้แก่ ข้าหลวงหลังลาย วงศ์สนหางม้า (Equisetaceae) ได้แก่ หญ้า ถอดปล้อง วงศ์หวายทะนอย (Psilotaceae) ได้แก่ หวายทะนอย พืชเมล็ดเปลือย (Gymnosperms) 1 วงศ์ 1 ชนิด คือวงศ์พญาไม้ (Podocarpaceae) ได้แก่ ขุนไม้ พืชดอก 38 วงศ์ 64 ชนิด โดยวงศ์ที่พบจำนวนพืชมากที่สุด 2 วงศ์ ๆ ละ 5 ชนิดเท่ากัน คือวงศ์เหงือกปลาหมอ (Acanthaceae) (25 เปอร์เซ็นต์) ได้แก่ กระดุกไก่อดำ ช้องนาง รางจิต เสดดพังพอนตัวผู้ เหงือกปลาหมอ และวงศ์บุก (Araceae) (25 เปอร์เซ็นต์) ได้แก่ เงินไหลมา บอนส้ม หวายตะมอย หัวใจแนบ อ้อลบ รองลงมา 4 วงศ์ที่พบจำนวนพืชอย่างละ 3 ชนิดเท่ากันคือวงศ์เปล้า (Euphorbiaceae) (15 เปอร์เซ็นต์) ได้แก่ ผักหวานช้าง มะยม ทางกระรอกแดง วงศ์ตีนเป็ด (Apocynaceae) (15 เปอร์เซ็นต์) ได้แก่ จุกโรหินี ยี่โถ รางจิต วงศ์ชมพู (Myrtaceae) (15 เปอร์เซ็นต์) ได้แก่ โทะ แปรงล่างขวด แพ และวงศ์กระแตไต่ไม้ (Polypodiaceae) (15 เปอร์เซ็นต์) ได้แก่ กระแตไต่ไม้ เกล็ดนาคราช ชายผ้าสีดา (ภาพที่ 1) เมื่อนำมาจัดกลุ่มพืชตามลักษณะวิสัยสามารถจัดได้ 6 ประเภท ได้แก่ ไม้ล้มลุก 23 ชนิด (31.50 เปอร์เซ็นต์) รองลงมา ไม้พุ่ม 19 ชนิด (26.03 เปอร์เซ็นต์) ไม้เลื้อยหรือไม้เถา 14 ชนิด (19.18 เปอร์เซ็นต์) ไม้ต้น 10 ชนิด (13.70 เปอร์เซ็นต์) ไม้อิงอาศัย 6 ชนิด (8.22 เปอร์เซ็นต์) ปาล์ม 1 ชนิด (1.37 เปอร์เซ็นต์) (ภาพที่ 2) การจัดกลุ่มพืชตามลักษณะการใช้ประโยชน์สามารถจัดได้ 4 กลุ่ม คือพืชที่ปลูกเป็นไม้ประดับ 60 ชนิด (83.56 เปอร์เซ็นต์) รองลงมาเป็นพืชสมุนไพร 42 ชนิด (56.16 เปอร์เซ็นต์) เป็นพืชอาหาร 16 ชนิด (21.91 เปอร์เซ็นต์) และใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้และอื่น ๆ 8 ชนิด (10.95 เปอร์เซ็นต์) (ภาพที่ 3) โดยพืชบางชนิดใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 ด้าน คือใช้เป็นสมุนไพรและไม้ประดับ 18 ชนิด

ได้แก่ กระตักไก่อดำ รวงจืด เสดดพังพอนตัวผู้ เหงือกปลาหมอ จุกโรหิณี หวายตะมอย กำลั้งหนุมาน กระทิง พุทธรักษา พญาสามสิบสองเมีย หล้าถอดปล้อง ฤๅษสม คลุ้ม สบู่เลือด เกล็ดนาคราชหรือกิบ ม้าลม ขมัน หล้าหนูตัน ใช้เป็นสมุนไพรกับอาหาร 3 ชนิด ได้แก่ มะม่วงหิมพานต์ ผักหวานช้าง มะยม ใช้เป็นสมุนไพรกับเครื่องใช้ 3 ชนิด คือ พะยอม กง พิกุล และใช้เป็นอาหารกับไม้ประดับ 1 ชนิด คือ ตาเบ็ดตาไก่ ซึ่งพบว่ามีพืชที่เป็นไม้ป่ากินได้ ได้แก่ แปะ ตาเบ็ดตาไก่ โคลงเคลง โทะะ ซึ่งเป็นผลไม้พื้นเมืองทางภาคใต้ และพืชพื้นถิ่น ได้แก่ สะเทอ กระดุมผี และตำเล่ง นอกจากนี้พบพืชผักพื้นถิ่นที่เป็นทั้งพืชสมุนไพรและอาหารคือ กระตือ ราน้ำ และบอนส้ม โดยพืชในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นพืชที่นำมาปลูกเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ ประดับอาคารสถานที่ บางชนิดปลูกเพื่อใช้เป็นตัวอย่างสำหรับจัดการเรียนการสอนรายวิชาด้านพืช และรวบรวมพรรณไม้ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

1. ลักษณะนิสัยของพืช

ไม้ต้น ลักษณะลำต้นตั้งตรงเป็นหลัก มีการแตกกิ่งก้านสาขาในระดับที่ค่อนข้างสูงจากพื้นดินมาก ความสูงมักเกิน 5 เมตรขึ้นไป มีอายุหลายปี มีเนื้อไม้ เช่น กระทิง พะยอม พิกุล

ไม้พุ่ม ลักษณะลำต้นตั้งตรงมีการแตกกิ่งก้านสาขาจำนวนมากออกจากลำต้นหลักในระดับใกล้ผิวดิน ความสูงมักไม่เกิน 5 เมตร เช่น โคลงเคลง ขบา พญาสามสิบสองเมีย

ไม้เลื้อยหรือไม้เถา ลักษณะลำต้นเลื้อยพันกับหลักหรือพืชอื่น หรือทอดเลื้อย อาจจะมีหรือไม่มีเครื่องช่วยยึดเกาะ เครื่องช่วยยึดเกาะอาจจะเป็นส่วนราก หรืออาจจะเป็นส่วนใบที่เปลี่ยนไปเป็นมือเกาะ ลำต้นอาจมีหรือไม่มีเนื้อไม้ เช่น เงินไหลมา หวายลิง รวงจืด

ไม้ล้มลุก ลักษณะไม้ล้มลุกจะไม่มีเนื้อไม้หรือมีเนื้อไม้เล็กน้อยที่บริเวณโคนต้น มีอายุตั้งแต่ 1-2 ปี หรือหลายปีขึ้นไป เช่น กระตือ คล้ากาเหว่าลาย ตองกง หมูกำลัง

ไม่อิงอาศัย ลักษณะไม่อิงอาศัยมักจะเกาะอยู่บนต้นไม้อื่นโดยที่ไม่รบกวนพืชที่อาศัยเช่น ขายผ้าสีดำ จุกโรหิณี ข้าหลวงล้มลาย

ปาล์ม เป็นประเภทปาล์มแตกกอ เช่น เตาร้างหนู

2. การใช้ประโยชน์

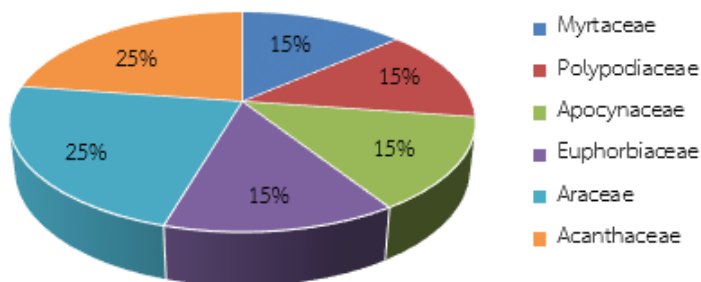
2.1 ใช้เป็นสมุนไพรเพื่อสุขภาพ พืชหลายชนิดนอกจากนำมาใช้เป็นอาหาร เป็นไม้ประดับแล้วยังมีสรรพคุณในการรักษาโรคและบำรุงร่างกายได้เช่นกัน ได้แก่ กระตือ กำลั้งหนุมาน เดยหอม

2.2 ใช้เป็นอาหารหรือประกอบอาหาร เช่น แกงเลียง ลวกจิ้ม หรือเครื่องเคียงรับประทานเป็นผักสด ซึ่งพืชเหล่านี้มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ช่วยให้เจริญอาหาร และมีสรรพคุณด้านสมุนไพรด้วยเช่นกัน ได้แก่ ยอดมะม่วงหิมพานต์ มะยม ราน้ำหรือผักกะฉอม เป็นต้น

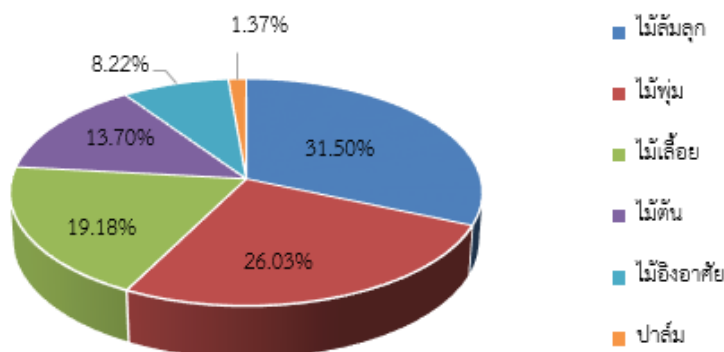
2.3 ใช้เป็นไม้ประดับที่มีใบและดอกที่มีสีสันสวยงาม บางชนิดให้ร่มเงา และบางชนิดใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร เช่น ฤๅษสม กระตักไก่อดำ เหงือกปลาหมอ และกระทิง

2.4 ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้และอื่น ๆ เช่น แปะ เปลือกไม้และใบนำมาใช้ในการแพทย์พื้นบ้านเป็นยาฆ่าเชื้อ หรือไม้นำมาใช้ในการผลิตงานช่างไม้และเฟอร์นิเจอร์ พิกุล ลำต้นนำมาขุดทำเป็นเรือ ใช้ทำสะพาน เครื่องดนตรี ตำเล่งหรือนนทรีป่า นำเนื้อไม้มาใช้ทำเครื่องเรือน เครื่องมือกลกรรม

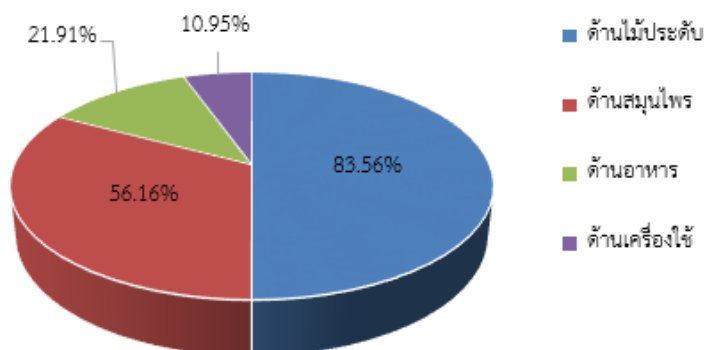
2.5 ใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ พืชหลายชนิดมีการใช้ประโยชน์มากกว่า 1 ด้าน บางชนิด นอกจากเป็นอาหาร เป็นสมุนไพร เป็นไม้ให้ร่มเงาแล้ว สามารถนำส่วนของพืชมาใช้ประโยชน์อื่น ๆ เช่น เมล็ดกระทิงมีน้ำมันซึ่งใช้ในอุตสาหกรรมผลิตสบู่และผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ตำเลงหรือนนทรี ป่า ซึ่งนิยมใช้ปลูกเป็นไม้เบิกนำเนื่องจากเป็นไม้โตเร็ว อีกทั้งเปลือกไม้นำมาใช้เป็นสีสำหรับย้อมผ้า โดยจะให้สีน้ำตาลแดง ทองกง ใช้ใบห่อข้าวเหนียวและใช้เลี้ยงสัตว์ ส่วนช่อดอกใช้ทำไม้กวาด เป็นต้น

ภาพที่ 1 แสดงร้อยละของจำนวนชนิดพืชที่พบในแต่ละวงศ์

ภาพที่ 2 แสดงร้อยละของจำนวนชนิดพืชที่จัดกลุ่มตามลักษณะวิสัยพืช

ภาพที่ 3 แสดงร้อยละของจำนวนชนิดพืชที่จัดกลุ่มการใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 1 ความหลากหลายของระดับชนิดพืชและการใช้ประโยชน์บริเวณรอบอาคารปฏิบัติการพลุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

ลำดับ	วงศ์พืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประเภท	การใช้ประโยชน์			
					สมุนไพร	อาหาร	ไม้ประดับ	เครื่องมือ เครื่องใช้/ อื่น ๆ
1	วงศ์เหงือกปลาหมอ Acanthaceae ³	กระดุกไก่ดำ	<i>Justicia gendarussa</i> Burm.f.	ไม้พุ่ม	✓		✓	
2	วงศ์เหงือกปลาหมอ Acanthaceae	ชื่อนาง	<i>Thunbergia erecta</i> (Benth.) T. Anderson	ไม้พุ่ม			✓	
3	วงศ์เหงือกปลาหมอ Acanthaceae ³	รางจืด	<i>T. laurifolia</i> Lindl.	ไม้เถา	✓		✓	
4	วงศ์เหงือกปลาหมอ Acanthaceae ³	เสลดพังพอนตัวผู้	<i>Barleria lupulina</i> Lindl.	ไม้พุ่ม	✓		✓	
5	วงศ์เหงือกปลาหมอ Acanthaceae ³	เหงือกปลาหมอ	<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl.	ไม้พุ่ม	✓		✓	
6	วงศ์ขี้เหล็ก Alismataceae ³	อเมซอน	<i>Echinodosus cordifolius</i> (L.) Griseb.	ไม้ล้มลุก			✓	
7	วงศ์มะม่วง Anacardiaceae ³	มะม่วงหิมพานต์	<i>Anacardium occidentale</i> L.	ไม้ต้น	✓	✓		
8	วงศ์ตีนเป็ด Apocynaceae ³	จุกโรหิณี	<i>Dischidia major</i> (Vahl) Merr.	อิงอาศัย	✓		✓	
9	วงศ์ตีนเป็ด Apocynaceae ³	ยี่โถ	<i>Nerium oleander</i> L.	ไม้พุ่ม			✓	
10	วงศ์ตีนเป็ด Apocynaceae ³	ว่านแสงอาทิตย์	<i>Scadoxus multiflorus</i> (Martyn) Raf.	ไม้ล้มลุก			✓	
11	วงศ์บอน Araceae ³	เงินไหลมา	<i>Syngonium podophyllum</i> Schott.	ไม้เลื้อย			✓	
12	วงศ์บอน Araceae ³	บอนส้ม	<i>Homalomena rostrata</i> Griff.	ไม้ล้มลุก	✓	✓	✓	
13	วงศ์บอน Araceae ³	หวายตะมอย	<i>Pothos scandens</i> L.	ไม้เลื้อย	✓		✓	
14	วงศ์บอน Araceae ³	หัวใจแนบ	<i>Scindapsus pictus</i> Hassk.	ไม้เลื้อย			✓	
15	วงศ์บอน Araceae	อ้อลบ	<i>Amydrium medium</i> (Zoll. & Moritzi) Nicolson	ไม้เลื้อย			✓	
16	วงศ์ปาล์ม Arecaceae ³	เต่าร้างหนู	<i>Arenga caudata</i> (Lour.) H.E. Moore	ปาล์มแตกกอ			✓	
17	วงศ์ไผ่ฟ้า Aristolochiaceae ³	ไผ่ฟ้าพญาลอ	<i>Aristolochia ringens</i> Vahl.	ไม้เถา			✓	
18	วงศ์หน่อไม้ฝรั่ง Asparagaceae ³	กำลังหน่อก้าน	<i>Dracaena conferta</i> Ridl.	ไม้พุ่ม	✓		✓	
19	วงศ์ข้าหลวงหลังลาย Aspleniaceae ³	ข้าหลวงหลังลาย	<i>Asplenium nidus</i> L. var. <i>nidus</i>	อิงอาศัย			✓	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	วงศ์พืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประเภท	การใช้ประโยชน์			
					สมุนไพร	อาหาร	ไม้ประดับ	เครื่องมือเครื่องใช้/อื่น ๆ
20	วงศ์ดาตตะกัว Bignoniaceae ³	กระเทียมเถา	<i>Mansoa alliacea</i> (Lam.) A. Gentry	ไม้เถา			✓	
21	วงศ์มังกุด Calophyllaceae	กระทิง	<i>Calophyllum inophyllum</i> L.	ไม้ต้น	✓		✓	
22	วงศ์พุทธรักษา Cannaceae ³	พุทธรักษา	<i>Canna indica</i> L.	ไม้ล้มลุก	✓		✓	
23	วงศ์กระตักใบ Chloranthaceae ³	พญาสามสิบสองเมีย	<i>Chloranthus erectus</i> (Buch.-	ไม้พุ่ม	✓		✓	
24	วงศ์ทานตะวัน Compositae ³	กระตุมทองเลื้อย	<i>Wedelia trilobata</i> (L.) Hitchc.	ไม้เลื้อย			✓	
25	วงศ์มะขามป้อม Phyllanthaceae ³	กระตุมผี (สมเสร็จ)	<i>Glochidion rubrum</i> Blume	ไม้ต้น	✓			
26	วงศ์นาคราช Davalliaceae ¹	นาคราชเกล็ดสีน้ำตาล	<i>Davallia trichomanoides</i> Blume var. <i>trichomanoides</i>	อิงอาศัย			✓	
27	วงศ์กลอย Dioscoreaceae ³	คางคาวดำ	<i>Tacca chantrieri</i> André	ไม้ล้มลุก	✓	✓	✓	
28	วงศ์กลอย Dioscoreaceae ³	ว่านพระนิม	<i>Dioscorea bulbifera</i> L.	ไม้เลื้อย	✓	✓	✓	
29	วงศ์ยาง Dipterocarpaceae ³	พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G. Don	ไม้ต้น	✓		✓	
30	วงศ์เปกล้า Euphorbiaceae ³	ผักหวานช้าง	<i>Claoxylon longifolium</i> (Blume) Endl. Ex Hassk.	ไม้พุ่ม	✓	✓		
31	วงศ์เปกล้า Euphorbiaceae ³	มะยม	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels	ไม้พุ่ม	✓	✓		
32	วงศ์เปกล้า Euphorbiaceae ³	หางกระรอกแดง	<i>Acalypha hispida</i> Burm.f	ไม้พุ่ม			✓	
33	วงศ์สนหางม้า Equisetaceae ¹	หญ้าถอดปล้อง	<i>Equisetum debile</i> Roxb. ex Vaucher	ไม้ล้มลุก	✓		✓	
34	วงศ์ถั่ว Fabaceae ³	ตำเล้ง (อะราง หรือ นนทรีป่า)	<i>Peltophorum dasyrrhachis</i> (Miq.) Kurz	ไม้ต้น	✓		✓	✓
35	วงศ์ถั่ว Fabaceae ³	ย่านดาโอ๊ะ	<i>Phanera aureifolia</i> (K. Larsen & S. S. Larsen) Bandyop., P. P. Ghoshal & M. K. Pathak	ไม้เถา			✓	
36	วงศ์หวายลิง Flagellariaceae ³	หวายลิง	<i>Flagellaria indica</i> L.	ไม้เลื้อย			✓	✓

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	วงศ์พืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประเภท	การใช้ประโยชน์			
					สมุนไพร	อาหาร	ไม้ประดับ	เครื่องมือ เครื่องใช้/ อื่น ๆ
37	วงศ์กิง Hanguanaceae ³	กิง	<i>Hanguana malayana</i> (Jack.) Merr.	ไม้ล้มลุก	✓			✓
38	วงศ์กะเพรา Lamiaceae ³	ถาฮิมสม	<i>Plectrantus scutellarioides</i> (L.) R.Br.	ไม้พุ่ม	✓		✓	
39	วงศ์กะเพรา Lamiaceae ³	หมวกจีน	<i>Holmskioldia sanguinea</i> Retz.	ไม้พุ่ม			✓	
40	วงศ์อบเชย Lauraceae ³	เชียด	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume	ไม้ต้น	✓		✓	
41	วงศ์ชบา Malvaceae ³	ชบา	<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.	ไม้พุ่ม			✓	
42	วงศ์คล้า Marantaceae ³	คล้ากาเหว่าลาย	<i>Calathea lancifolia</i> Boom	ไม้ล้มลุก			✓	
43	วงศ์คล้า Marantaceae ³	คลุ้ม	<i>Donax canniformis</i> (G. Forster) K. Schum.	ไม้ล้มลุก	✓		✓	
44	วงศ์โคลงเคลง Melastomataceae ³	โคลงเคลง	<i>Melastoma malabathricum</i> L. subsp. <i>malabathricum</i> .	ไม้พุ่ม			✓	
45	วงศ์บอระเพ็ด Menispermaceae ³	บอระเพ็ด	<i>Tinospora crispa</i> (L) Hook.f. & Thomson.	ไม้เลื้อย	✓			
46	วงศ์บอระเพ็ด Menispermaceae ³	สับเลียด	<i>Stephania pierrei</i> Diels	ไม้ล้มลุก	✓		✓	
47	วงศ์กล้วย Musaceae ³	กล้วยป่า	<i>Musa acuminata</i> Colla subsp. <i>acuminata</i>	ไม้ล้มลุก		✓	✓	
48	วงศ์ชมพู Myrtaceae ³	โทะ	<i>Rhodomyrtus tomentosa</i> (Aiton) Hassk.	ไม้พุ่ม	✓	✓	✓	
49	วงศ์ชมพู Myrtaceae ³	แปรงล้างขวด	<i>Callistemon lanceolatus</i> (Sm) Sweet	ไม้ต้น			✓	
50	วงศ์ชมพู Myrtaceae ³	แพ	<i>Syzygium polyanthum</i> (Wight) Walp.	ไม้ต้น	✓	✓		✓
51	วงศ์บัว Nymphaeaceae ³	บัวบา	<i>Nymphoides indica</i> (L.) Kuntze	ไม้ล้มลุก			✓	
52	วงศ์น้ำใจใคร่ Olacaceae	น้ำใจใคร่ (เสาะท้อ)	<i>Olax psittacorum</i> (willd) vahl.	ไม้เถา	✓			
53	วงศ์มะลิ Oleaceae ³	มะลิป่า	<i>Jasminum</i> sp.	ไม้พุ่ม			✓	
54	วงศ์กล้วยไม้ Orchidaceae ³	หมูกลิ้ง	<i>Eulophia andamanensis</i> Rchb.f.	ไม้ล้มลุก			✓	
55	วงศ์เตย Pandanaceae ³	เตยหอม	<i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.	ไม้ล้มลุก	✓	✓	✓	
56	วงศ์หญ้า Poaceae ³	ตองกง	<i>Thysanolaena latifolia</i> (Roxb. ex Hornem.) Honda.	ไม้ล้มลุก	✓			✓

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	วงศ์พืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประเภท	การใช้ประโยชน์			
					สมุนไพร	อาหาร	ไม้ประดับ	เครื่องมือเครื่องใช้/อื่น ๆ
57	วงศ์พญาไม้ Podocarpaceae ²	ขุนไม้	<i>Nageia wallichiana</i> (C.Pres) Khuntze	ไม้ต้น	✓		✓	
58	วงศ์กระแตไต่ไม้ Polypodiaceae ¹	กระแตไต่ไม้	<i>Drynaria quercifolia</i> (L.) J.Sm.	อิงอาศัย			✓	
59	วงศ์กระแตไต่ไม้ Polypodiaceae	เกล็ดนาคราช/กิบม้าลม	<i>Pyrrosia piloselloides</i> (L.) M.G. Price	อิงอาศัย	✓		✓	
60	วงศ์กระแตไต่ไม้ Polypodiaceae	ชายผ้าสีดา	<i>Platynerium coronarium</i> J.G. Koen. ex. Muell, Desv	อิงอาศัย			✓	
61	วงศ์หวายทะนอย Psilotaceae ¹	หวายทะนอย	<i>Psilotum nadum</i> (L.)	ล้มลุก			✓	
62	วงศ์เฟิร์น Pteridaceae ¹	ปรังทะเล	<i>Acrostichum aureum</i> L.	ไม้ล้มลุก	✓	✓	✓	
63	วงศ์เทียนเกล็ดหอย Plantaginaceae ³	ร่าน้ำ/ผักกะฉอม	<i>Limnophila rugosa</i> (Roth) Merr.	ไม้ล้มลุก	✓	✓	✓	
64	วงศ์พิลังกาสง Primulaceae ³	ตาเบิดตาไก่	<i>Ardisia crenata</i> Sims	ไม้พุ่ม		✓	✓	
65	วงศ์เข็ม Rubiaceae ³	เข็มแดง	<i>Ixora chinensis</i> Lam	ไม้พุ่ม			✓	
66	วงศ์ละมุด Sapotaceae	พิกุล	<i>Mimusops elengi</i> L.	ไม้ต้น	✓			✓
67	วงศ์ผักคาวตอง Saururaceae ³	พญาคาว/ผักคาวตอง	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.	ไม้เลื้อย	✓	✓	✓	
68	วงศ์หญ้าดอกคำ Hypoxidaceae ³	พญานกคุ้ม	<i>Molineria latifolia</i> (Dryand. ex W.T. Aiton) Herb. ex Kurz var. <i>latifolia</i>	ไม้ล้มลุก	✓	✓	✓	
69	วงศ์ปลาไหลเผือก Simaroubaceae ³	ประทัดจีน	<i>Quassia amara</i> L.	ไม้ต้น			✓	
70	วงศ์ผักชี Umbelliferae ³	แว่นแก้ว	<i>Hydrocotyle umbellata</i> L.	ไม้ล้มลุก			✓	
71	วงศ์กะดังขันธ์ Urticaceae ³	ขมิ้น/ย่านาง	<i>Poikilospermum suaveolens</i> (Blume) Merr.	ไม้พุ่ม	✓		✓	
72	วงศ์แตงรวง Xanthorrhoeaceae ³	หญ้าหนุตัน	<i>Dianella ensifolia</i> (L.) DC.	ไม้ล้มลุก	✓		✓	
73	วงศ์ขิง Zingiberaceae ³	กระเทียม	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm. subsp. <i>zerumbet</i>	ไม้ล้มลุก	✓	✓	✓	

คำอธิบายสัญลักษณ์ที่ใช้ในตารางที่ 1 การจัดกลุ่มพืช

1. กลุ่มเทอริโดไฟต์ (Pteridophytes) เป็นกลุ่มพืชมีท่อลำเลียงที่ไม่สร้างเมล็ด แต่สร้างอับสปอร์เป็นกลุ่ม ๆ เช่น เฟินต่าง ๆ หวายทะนอย กล้วยาถอดปล้อง
2. พืชเมล็ดเปลือย (Gymnosperms) เป็นกลุ่มพืชมีเมล็ดที่ไม่มีผนังผล เกิดจากอวุล ไม่มีรังไข่ห่อหุ้ม เช่น ขุนไม้
3. พืชดอก (Angiosperms) หมายถึง พืชที่เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่แล้วจะมีการสร้างดอก พืชดอกจัดเป็นพืชชั้นสูงที่มีอวัยวะต่าง ๆ ครบสมบูรณ์ คือ ราก ลำต้น ใบ ดอก และเมล็ด แบ่งเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว (Monocotyledons) และใบเลี้ยงคู่ (Dicotyledons)

การอภิปรายผลการวิจัย

การสำรวจความหลากหลายระดับชนิดของพืชและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณรอบอาคารปฏิบัติการพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง พบพืชจำนวน 73 ชนิด 45 วงศ์ แบ่งเป็นกลุ่มเฟินและกลุ่มพืชใกล้เคียงเฟิน 8 ชนิด 6 วงศ์ กลุ่มเมล็ดเปลือย 1 ชนิด 1 วงศ์ และกลุ่มพืชดอก 64 ชนิด 38 วงศ์ โดยวงศ์ที่พบชนิดพืชมากที่สุด 2 วงศ์ ๆ ละเท่ากันคือวงศ์เหงือกปลาหมอ (Acanthaceae) วงศ์บอน (Araceae) วงศ์ละ 5 ชนิด รองลงมาคือวงศ์เปล้า (Euphorbiaceae) วงศ์ตีนเป็ด (Apocynaceae) วงศ์ชมพู (Myrtaceae) และวงศ์กระแตไต่ไม้ (Polypodiaceae) วงศ์ละ 3 ชนิด กลุ่มพืชเมล็ดเปลือยพบ 1 วงศ์ คือวงศ์พญาไม้ (Podocarpaceae) 1 ชนิด คือขุนไม้ ซึ่งเป็นพืชต่างถิ่นที่นำมาปลูกในพื้นที่เพื่อการเรียนการสอน ซึ่งจากรายงานการสำรวจชนิดพันธุ์พืชในประเทศไทยพบว่าพืชดอกมีประมาณกว่า 9,000 ชนิด ยังไม่รวมสกุลและชนิดใหม่ที่ตีพิมพ์ 5 ปีที่ผ่านมา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561) ซึ่งกลุ่มพืชที่พบในบริเวณพื้นที่ศึกษาสอดคล้องกับรายงานเกี่ยวกับการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านและการใช้ประโยชน์ในเขาคอหงส์ จังหวัดสงขลา พบพืช 159 ชนิด 65 วงศ์ ประกอบด้วยพืชกลุ่มเฟิน 4 ชนิด เมล็ดเปลือย 1 ชนิด พืชดอกใบเลี้ยงคู่ 120 ชนิด พืชดอกใบเลี้ยงเดี่ยว 34 ชนิด โดยพบวงศ์ถั่ว (Fabaceae) มากที่สุด รองลงมาคือ วงศ์เปล้าและวงศ์เข็ม (Rubiaceae) (หทัยรัตน์, 2559) นอกจากนี้จากรายงานการศึกษาพบว่าพืชวงศ์เปล้า (Euphorbiaceae) มีจำนวนชนิดมากเป็นลำดับสอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย และคณะ (2555) ศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพืชกินได้จากป่าชายเลนและป่าชายหาดบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบวงศ์ที่มีชนิดมากที่สุด 3 วงศ์คือ วงศ์ชมพู รองลงมาคือ วงศ์เปล้า วงศ์ถั่ว และวงศ์พุทรา (Rhamnaceae) เช่นเดียวกับงานวิจัยของมูฮำหมัดตายุดดิน และฉันทนา (2554) ศึกษาความหลากหลายของไม้ป่ากินได้ในหุบเขาลำพะยา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบไม้ป่ากินได้ที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 37 วงศ์ 64 ชนิด วงศ์ที่พบมากที่สุดคือวงศ์มะม่วง รองลงมาคือ วงศ์เปล้า และวงศ์ถั่ว สำหรับไม้วงศ์ตีนเป็ดมีรายงานพบไม้ในวงศ์นี้จัดเป็นพรรณไม้หอมหลายชนิด เช่น พญาสัตบรรณ สีสาวดี โมก ใช้ประโยชน์ทั้งในด้านสมุนไพร ด้านอาหาร ด้านวัฒนธรรม และด้านภูมิทัศน์ (มูฮำหมัดตายุดดิน และคณะ, 2561) ซึ่งมีทั้งไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก และจำนวนมากที่เป็น

ไม้เถา กระจายอยู่ในเขตร้อนทั่วโลกและเป็นไม้ประดับที่นิยมปลูกกันมาก เช่น ยี่โถ รำเพย พังพวยฝรั่ง (อุทาร์ตน์, 2536) นอกจากนี้มีพืชหลายชนิดที่พบในพื้นที่ที่ศึกษาซึ่งเป็นพรรณไม้หอม เช่น พิกุล พะยอม เป็นต้น เมื่อนำพืชมาแบ่งกลุ่มตามลักษณะวิสัยสามารถแบ่งได้ 6 ประเภท คือ ไม้ล้มลุก ไม้พุ่ม ไม้เลื้อยหรือไม้เถา ไม้ต้น ไม้อิงอาศัย และปาล์ม โดยพบว่าไม้ล้มลุกสามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรมากที่สุด รองลงมาคือไม้พุ่ม ไม้ต้น และไม้เลื้อยหรือไม้เถา ตามลำดับ แบ่งกลุ่มพืชตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ได้ 4 กลุ่ม คือพืชที่ปลูกเป็นไม้ประดับ โดยพบพืชที่สามารถใช้ประโยชน์ในด้านไม้ประดับมากที่สุดในกลุ่มเฟินและกลุ่มไกล่เคียงเฟิน และกลุ่มพืชดอกพบในวงศ์เหงือกปลาหมอ วงศ์บอน รองลงมาคือพืชที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร พบมากที่สุดในวงศ์เหงือกปลาหมอ รองลงมาคือวงศ์เปแล่า และวงศ์บอน ซึ่งงานวิจัยของกนกอร (2561) รายงานเกี่ยวกับพืชในวงศ์เหงือกปลาหมอมักมีการนำไปใช้ประโยชน์ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มอินโดจีน ถัดมาเป็นพืชอาหาร และใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้และอื่น ๆ โดยพืชบางชนิดใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 ด้านคือ ด้านสมุนไพรกับไม้ประดับ ด้านสมุนไพรกับอาหาร ด้านสมุนไพรกับเครื่องมือเครื่องใช้ และด้านไม้ประดับกับอาหาร เนื่องจากพื้นที่ศึกษามีอาคารที่มีการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จึงมีการปลูกไม้ประดับเพื่อประดับอาคารสถานที่และนำมาใช้จัดการเรียนการสอน โดยพืชวงศ์บอนเป็นไม้ล้มลุกที่พบได้ทุกภาคของประเทศในบริเวณพื้นที่ที่มีป่าอุดมสมบูรณ์และมีความชุ่มชื้นสูง โดยเฉพาะป่าดิบชื้นในภาคใต้ของประเทศ (วงศ์สฤติ, 2548; อุทิศ, 2551) มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพืชวงศ์นี้มากมาย ได้แก่ เป็นพืชอาหาร เป็นยาสมุนไพร เป็นสมุนไพรสำหรับสัตว์ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับและไม้ตัดใบใช้ประดับตกแต่งสถานที่ เนื่องจากพืชกลุ่มนี้มีรูปร่างสีกลิ่นของใบที่หลากหลายสวยงามแปลกตา (ก่องกานดา, 2551 อ้างโดย พาดิเมาะ และคณะ, 2559) นอกจากนี้มีจากรายงานเกี่ยวกับการสำรวจความหลากหลายของพืชและการใช้ประโยชน์จากหลายพื้นที่ ได้แก่ พาดิเมาะ และคณะ (2559) ศึกษาความหลากหลายของพืชวงศ์บุกบอนในเส้นทางศึกษาธรรมชาติหุบเขาลำพญา จังหวัดยะลา จากการสัมภาษณ์ด้านการใช้ประโยชน์พบว่าส่วนใหญ่นิยมปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ 13 ชนิด รองลงมาเป็นสมุนไพร 4 ชนิด และใช้เป็นอาหาร 1 ชนิด มีพืชบางชนิดใช้ประโยชน์มากกว่า 1 ด้าน คือ ด้านอาหารกับสมุนไพร 5 ชนิด และด้านสมุนไพรกับไม้ดอกไม้ประดับ 1 ชนิด อชิรญา และคณะ (2558) ศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์ทางอาหารของพืชผักท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าพืชผักท้องถิ่นที่ชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ด้านอาหารมี 48 ชนิด จำนวน 25 วงศ์ โดยพืชวงศ์บอน (Araceae) ใช้ประโยชน์เป็นอาหารมากเป็นลำดับสอง อีกทั้งพิพิธวิภา และคณะ (2554) ได้สำรวจชนิดพืชผักพื้นบ้านด้านการดูแลสุขภาพโดยการบริโภคในพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง พบว่าพืชผักพื้นบ้านที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในพื้นที่อำเภอกงหรา ชาวบ้านนำมารับประทานเพื่อดูแลสุขภาพ ได้แก่ ราน้ำ กระเทียม บอนส้ม ซึ่งเป็นทั้งอาหารและสมุนไพรในการดูแลสุขภาพ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการใช้ประโยชน์จากพืชในแต่ละพื้นที่ พบว่าพืชแต่ละชนิดมีการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ พบพืชที่เป็นไม้ป่ากินได้ ซึ่งเป็นผลไม้พื้นเมืองทางภาคใต้ และพืชพื้นถิ่นองค์ความรู้ที่ได้ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานด้านความหลากหลายระดับชนิดของพืชในพื้นที่รอบอาคารปฏิบัติการพฤกษศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านสมุนไพร ด้านอาหาร ด้านไม้ประดับ และด้านการทำเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ต่อไป และพัฒนาฐานข้อมูลและการนำไปศึกษาต่อยอดเป็นให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกกร เรืองสว่าง. (2561). ความหลากหลายทางชีวภาพและสายสัมพันธ์ทางวิวัฒนาการของพืชในเชิงลึก: กรณีศึกษาพืชวงศ์ Acanthaceae. รายงานการฝึกอบรมและดูงานภายใต้โครงการ Tropical plant identification course. กรุงเทพฯ.
- ก่องกานดา ชยามฤต. (2551). *ลักษณะประจำวงศ์พรรณไม้*. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสสรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เต็ม สมิตินันท์. (2557). *ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย*. (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2557). กรุงเทพฯ: สำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี นันทิดา สุธรรมวงศ์ วิชุดา เกตุใหม่ และสมพงษ์ โอทอง. (2554). การสำรวจชนิดพืชผักพื้นบ้านด้านการดูแลสุขภาพโดยการบริโภคในพื้นที่อำเภอท่งหาร จังหวัดพัทลุง. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 14(1), 53-66.
- พาตีเมาะ อาแยกาจิ ฉันทนา รุ่งพิทักษ์ไชย มูฮำหมัดตายุดดิน บาอะคีรี ชูโบดี โต๊ะโมะ และนัสรี มะแน. (2559). ศึกษาความหลากหลายของพืชวงศ์บุกบอน ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติหุบเขาลำพญา จังหวัดยะลา. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5*. ยะลา.
- มูฮำหมัดตายุดดิน บาอะคีรี พาตีเมาะ อาแยกาจิ ชูโบดี โต๊ะโมะ และนัสรี มะแน. (2561). *รายงานวิจัยความหลากหลายของพรรณไม้หอมในพื้นที่หุบเขาลำพญา ตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา*. ยะลา.
- มูฮำหมัดตายุดดิน บาอะคีรี และฉันทนา รุ่งพิทักษ์ไชย. (2554). ความหลากหลายของไม้ป่ากินได้ในหุบเขาลำพะยา กรณีศึกษาพืชใบเลี้ยงคู่. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 15(1), 64-72.
- วงศ์สถิต ฉั่วสกุล. (2548). *อนุกรมวิธานพืชสมุนไพร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2561). การดำเนินงานตามเป้าหมายของกลยุทธ์ทั่วโลกสำหรับการอนุรักษ์พืชในประเทศไทย (1-7). *การประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานแห่งชาติด้านความหลากหลายทางชีวภาพ*. กรุงเทพฯ.

- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). สถานภาพปัจจุบันด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย (1). *การประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นต่อร่างรายงานแห่งชาติด้านความหลากหลายทางชีวภาพ*. กรุงเทพฯ.
- สุนทรี่ จินธรรม ปณณภัส ถกลภักดี และจิรัช อัจฉิศิลป์เวช. (2558). การศึกษาความหลากหลายของพรรณพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วิธีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านควนดงปึง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*, 10(3), 1-8.
- หทัยรัตน์ อเส. (2559). *การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านและการใช้ประโยชน์ในเขาคอหงส์ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- อชิรญา คำจันทร์ศุกลิน จุริภรณ์ นวนมุสิก วราศรี แสงกระจ่าง และวันดี แก้วสุวรรณ. (2558). ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์ทางอาหารของพืชผักท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 34(2), 52-63.
- อรรถัย เนียมสุวรรณ นฤมล เส็นนันท กรกนก ยิ่งเจริญ และพัชรินทร์ สิงห์ดำ. (2555). พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพืชกินได้จากป่าชายเลนและป่าชายหาดบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา. *วารสารวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 40(3), 981-991.
- อุทาร์ตน์ ภูไพบูลย์. (2536) ดินเป็ด ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจชนิดใหม่. *การประชุมวิชาการป่าไม้ ประจำปี 2536*. กรุงเทพฯ.
- อุทิศ ภูอินทร์. (2551). ระบบการจำแนกสังคมพืชคลุมดินของประเทศไทย. *วารสารวิจัยพืชเขตร้อน*, 1(1), 1-21.